

25. óra Értékítéletünk...

Jelölések:

BLZS©

- Színjelölés

(Mindig csak a pirosakat kell leírni...

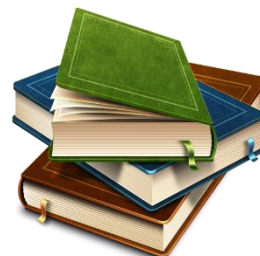
- Házi feladat

(HF ellenőrzésé és új feladatok)

- Tankönyv

(Könyvek, jegyzetek rövid kivonatai...)

- Önálló munka füzetbe

(Az adott kérdések feldolgozása füzetbe)

- Képek

(Az adott témával kapcsolatos képekhez találj ki címet)

25. óra Értékitéletünk...

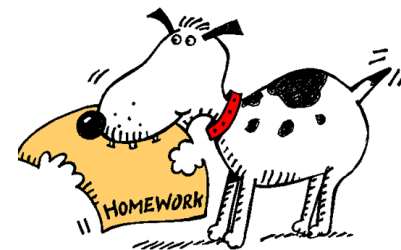
HF! Ellenőrzés

Szókratész (görög filozófus) sokat foglalkozott a jó és a rossz fogalmával. Legnagyobb ellenfeleinek a szofistákat tartják.

- Kik a szofisták? Mit tanítottak?
- Miért támadta őket Szókratész?
- Miért és hogyan halt meg Szókratész?
- Miről szól az ő híres védőbeszéde?

25. óra Értékitéletünk...

HF

Az az elképzelés, hogy Isten csupán az emberek félelmeinek vagy vágyainak a kivetülése, eredetileg egy Feuerbach nevű filozófustól származik, amelyet aztán a kommunista ideológia magáévá tett.

Polányi Mihály, a világhírű magyar természettudós és filozófus viszont bírálta azokat a természettudósokat, akik megállnak azon dolgok

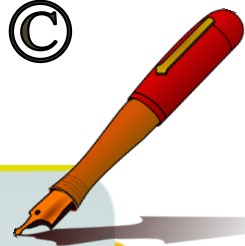
határánál, amelyeket meg lehet mérni, ki lehet számítani.

Szerinte helyre kell állítani a tudományról és a társadalomról alkotott ítéletekben a hitnek és józan észnek a keresztény hagyományban megszokott kapcsolatát.

„Valószínűleg több reményünk lesz akkor, ha a vallásos hitet kiszabadítjuk az univerzum [...] nyomása alól, s helyében megnyílik egy olyan, értelemmel teli világ, amelyben a vallás visszhangra lel.” - írta.

Ertelmezzétek Polányi Mihály szavait!

Értékitéletünk és világképünk viszonya

*Mert nincs a vilá-
gon se jó se rossz.
Gondolkodás teszi
azzá.*

• Shakespeare: Hamlet

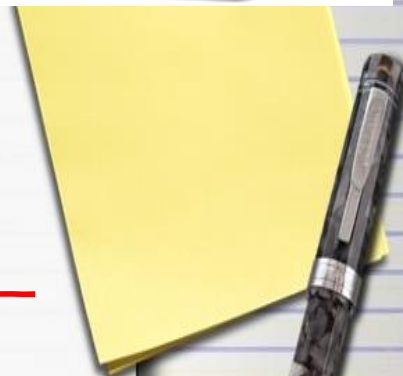
- Hamlet állításában a „gondolkodás” szó helyébe illeszthetnénk azt is, hogy „világkép” vagy „világnézet”. Mi jut eszedbe ezekről a fogalmakról? Próbálj meghatározást találni rájuk!

Füzetedbe válaszolj a kérdésekre

---

25. óra Értékitéletünk...

A jó és a rossz eredetéről

Az előző lecke elején A *Gyűrűk Ura* idézet kapcsán azon töprengtünk, vajon mikor tudatosult bennünk passzívan (úgy, hogy mástól hallottuk) illetve aktívan (úgy, hogy mi magunk használtuk) a jó és a rossz fogalma. Ez a saját életidőnkben történő visszafelé nyomozás fölveti más, további kérdéseket:

Hogyan vezetett az emberiség útja a jó és rossz fogalmának kialakulásához? Felismerte a világban levő jót és rosszat, vagy megalkotta? Egyszerre történt mindez, vagy fokozatosan? A bibliai történet szerint egyszeri esemény volt: Ádám és Éva evett a Jó és a Rossz tudásának fájáról, és megnyílt a szemük, és észrevették, hogy meztelenek. Ez azt jelenti, hogy először érezték úgy, hogy egy, az állatvilágban még teljesen természetes jelenségnek – a ruhátlanságnak – számukra már erkölcsi vonatkozása van. De hogyan értsük ezt a történetet, ha Ádám és Éva nem is létezett? Úgy is van értelme, ha a szereplők létezését a tudomány megcáfolta? Tanít valami olyat a jó és a rossz fogalmának keletkezéséről, amit ma is érvényesnek fogadhatunk el? S ha igen, mit?

Id. Lucas Cranach: Ádám és Éva, 1510 (Varsói Nemzeti Galéria)

25. óra Értékitéletünk...

Túlmutat rajtuk?

Ha van Isten, honnan van a rossz? De ha nincs Isten, honnan van a jó? A jó és rossz fogalmának eredetéről való töprengést többen összekapcsolják Isten létének vagy nemlétének kérdésével, ezért érdemes ezt a problémát is kicsit körüljárunk.

- Isten léte vagy nemléte bizonyítható vagy cáfolható?
- Lesz olyan kor, amelyben a tudomány egyértelmű választ ad majd erre a kérdésre?
- Mi lehet a magyarázata, hogy nagy természettudósok hívő emberek?

■ Hallottál már korábban a klinikai halálból visszatért emberek halálközeli élményeiről? Mit gondolsz erről a jelenségről? Megmagyarázható-e a tapasztalati világ ismereteivel vagy túlmutat rajtuk?

Sokan felteszik a kérdést gyermekek szenvedése látán: ha létezik Isten, hogy engedheti ezt meg? A kérdés az antropomorf gondolkodás jellegzetes példája, hiszen a felfoghatatlant emberi tulajdonságokkal ruházza fel.

■ Milyen további témafelvetések vezethetnek hasonló megállapításokhoz?

25. óra Értékitéletünk...

A vadász és a misszionárius

Ha Csingacsgukban és Unkaszban nem lobog annyira a harci vágy, inkább ők is felkaptak volna egy-egy puskát, s akkor egy helyett mindjárt három irokézt küldhettünk volna a másvilágra – szolt Sólyomszem. – De hát nem így volt megírva a sors könyvében.

– Jól beszélsz, barátom – felelte David –, az isteni gondviselés meghatározta mindannyiunk sorsát. Akinek el kell pusztulnia, elpusztul, akinek meg kell menekülnie, megmenekül. Hiába szegülünk szembe a sors akaratával. Ezt tanítja a vallás, és a hívő vigaszt találhat ebben a tanításban.

Sólyomszem megcsóválta a fejét.

– Akárki hirdeti ezt a tanítást, szerintem csak gyáváknak való, és a bátrak megvetik.

– Hát nem a sors könyvéről beszéltél magad is? – kérdezte David.

– Ez csak afféle szólásmondás. A sorsunkat mi magunk irányítjuk, és nem hiszek abban, hogy a túlvilágon jutalom vagy büntetés vár ránk tetteinkért.

– Semmit sem tudsz felhozni e kárhuzatos nézetek alátámasztására – kiáltotta David. – Mondd csak, a szent könyveknek melyik fejezetéből és szakaszából merítetted ezt az okoskodást?

– Szent könyvek! – felelte Sólyomszem megvetően. [...] – Mi közöm a könyvekhez énnekem, aki harcos vagyok és vadász? Én csak egy könyvet olvasok. [...] Ez a könyv a természet: sorai az erdők, a dombok, a patakok. Tanulmányozd, barátom, s több bölcseséget meríthetsz belőle, mint a sápadtarcúak kegyes irkafirkáiból.

J. F. Cooper: Az utolsó mohikán (részlet)

25. óra Értékitéletünk...

Párbeszéd

A helyszín egy kiskocsmá valahol Óbudán. Az egyik asztalnál két ötven év körüli férfi borogtat.

PISTA: A mi időnkben még voltak igazi jó ifjúsági regények! Ott volt például *Az utolsó mohikán!* Volt abban is kaland, izgalom, de el is gondolkodtatott. Sólyomszem értelmes ember volt, önálló világgéppel, nem úgy, mint a mai kigyúrt, agyatlan akcióhősök.

JÓSKA: Azért elég kis egyszerű ez a Sólyomszem-féle világkép. A Bibliát és azokat, akik hisznek benne, jól lejáratja a híres hős a maga egészséges, materialista felfogásával. A szocializmus idején persze nem késlekedtek több tízezer példányban kiadni, hadd okuljon a fiatalság!

PISTA: Mit jössz már megint ezzel a szocializmussal? 25 éve vége van, lépünk túl rajta!

JÓSKA: Bizonyos gyerekkori emlékekkel nem olyan egyszerű túllépni rajta. Sosem felejttem el, amikor általánosban a történelemtanár kihívott a táblához, és gúnyosan megkérdezte: „Mondd meg, Jóska, ha van Isten, akkor miért nem írja meg a leckédet?”

PISTA: Hát gyerekkori emlékeim nekem is vannak. Nagyanyám, aki mélyen vallásos volt, ragaszkodott hozzá, hogy eljárjak hittanra. A lelkész nem annyira a hit adományáról beszélt, inkább a hitetleneket ostorozta. „Nem élhettek úgy, ahogy a pogányok élnek hiábavaló gondolkodásuk szerint! Az ő elméjükre sötétség borult, és elidegenedtek az Istennek tetsző élettől, mert megmaradtak tévelygésükben, és megkeményedett a szívük.” Mindig ezt idézte a Bibliából. Ennél azért Sólyomszem valamivel megengedőbb.

A középkori Európában Isten létezése megkérdőjelezhetetlen volt. Történelmi tanulmányaitok alapján idézzétek fel, milyen helyet foglalt el a vallás a középkori ember életében!